

„Eluaabits“

Marcel Pagnoli komöödia uuslavastus „Estonias“

Suzy Courtois (A. Talvi) võrgutamas kooliõpetajat Topaze'i (A. Lauter).

Linnanõunik Laurent Castel (P. Pinna) ja tema armuke Suzy Courtois (A. Talvi).

Foto Soosaar.

„Eluaabits“ kuulub nende paremat liiki moodsate komöödiate hulka, mille naeruvääristusele annab head kaalu satir ja terav ühiskondlik tagamõte. See on paljastuskomöödia, kus heidetakse julget valgust kapitalistliku ühiskonna mädale moraale. Komöödia huumorit ja lõbusust läbib paiguti isesugune kibestunud toon, mis tahaks nagu ütelda, et nende kahetsemisväärtete tõdede üle ei tohiks õigupoolest naerda, aga ometi on need situatsioonid, mis tekivad n. ü. vana aja ausa maailmavaate ja moodsa kapitalistliku suurlinna ellusuhtumise kokkupõrkeist ja sõlbumisist, niivõrd koomikarikkad, et ei saa keelduda naermast.

Komöödia kujutab protsessi, kuidas ainsast inimesest kujuneb suurkelm, kes elab veendumuses, et ainult raha võib luua võimalusi õnneks ja elamisväärsuseks eluks. See inimene, antud juhul kooliõpetaja Topaze, ei ole küll tahtnud elada moodsa kapitalistliku maailma moraalliga, aga ümbrus on selle talle paratamatult peale sundinud ja sellega on kaasas kälnud tema sisemine ümberkujunemine. Seega komöödia oma lõpptulemus ei ava väljavaateid puhtamasse õhustikku. Ta heidab vaadeldavale nähtusile küll paljastavat valgust, ei sea endale aga ülesandeks viidata ebakohtade kõrvaldamisvõimalusele. Aga selles äärmiselt eredast paljastamisest endas on seda mõtlema ja arvustama õhutavat elementi, mida tavaliselt moodsas, harilikult mõnd kesist armuintriiži sisaldavas komöödias on võrdlemisi harva leida.

„Eluaabitsa“ aktuaalsus praeguse aja olustikus, vististi küll ka kapitalistlike režiimidega mais, on muidugi väiksem kui see oli aastat 15 tagasi, millal see komöödia oli Euroopas oma võidukäigu tipul. Need panoraamid, mis meile siin avanevad, ei ole enam üllatavad, nad on tuntud ja teatud, aga siiski me vaatame seda komöödiat naudinguga ka tänapäeval, sest siin on head lavalisust,

Tema olekus olid otsekui kristalliseerunud kõik need jooned, mis on iseloomulikud tüübilisele koolmeistrile.

Kui „Eluaabitsa“ esiklavastuse Lauter-Pinna-Villmeri kolmikus pääsidi maksusele peagu võrdse kaaluga kõik kolm, siis käesolevas lavastuses tõusis keskseks kujuks just Lauter. Suure nüansirikkusega peegeldas ta eriti kolmandas vaatuses võitlust endise ausa inimese ja uue suli vahel. Oli veener tema sisemine ümberkujunemisprotsess. Ainult Topaze'i väline muutus on viimases vaatuses antud lavastaja poolliiga järsult. Emb-kumb, kas oleks pidanud selleks tugevamat ettevalmistust olema kolmandas vaatuses, või siis oleks võinud säilida Topaze'i välimus põhiliselt siiski endisel kujul, kuigi korrastatamana. Siis oleks meie tähelepanu võinud eksitamata koonduda just Topaze'i hingelisele muutusele.

Paul Pinna poolt antud Pariisi linnanõunik Laurent Castel'is polnud seekord sugugi vähem hoogu kui seda on olnud varemisi lavastusis. Ka temamängu on lisandunud uusi varjuandevaid tuleb imetella seda värskust ja nooruslikku mahlakust, mis tema lava loomingus on ikka säilinud.

Pinna pariislasest linnanõunikus on ehtne prantsuslik elumehelikkus paarunud hästi kapitalismimaa sähkerdamisavusega. Ta annab tüübi, kelle ilmes domineerib iha maiste toitude järele, olgu see siis ilus naine või heerland. Ja selleks kõigeks loob võimulisi ainult äri.

Võrreldes Pinna Lavateriga selle lavastuses, ei saa meile märkamatuks jääda, kuidas esimene kujundab oma rolli peamiselt intuiitiivselt, teine aga

enam intellektuaalse, sageli küni teadusliku täpsusega ulatuva viimistlusega. Linnanõuniku sõbratarina, Suzy Courtois' osas esines seekord Aino Talvi. Ta oli puhtväliselt küll silmale väga meeldiv vaadata, kuid ta ei suutnud sellest osast teha siiski seda, mida omal ajal Villmer andis. Kui näiteks Lauter suutis oma tüübikujundusse haarata maksimumi tüüpilisele koolmeistrile omaseid jooni, siis siin tahtnuksime näha seda maksimumi „hea seltskonna“ müüdivast naisest ning ühtlasi ka äri-naisest. Eriti see viimane külg jäi Talvi kujunduses kahvatuks.

Talvil oli küll päris vilunud väliseid kokoti-zeste — puuderdamisstseen, jalgade osav demonstreerimine jne. —, kuid tema sisemine olemus ei tulnud selle kõigepele kaasa. Tema oli enam kaastundele õhutavat õilsat naist kui ostetava armukest, kes peab olema tasakaalus Laurent Castel'i olemusega.

Rout Tarmo koolidirektor Mouche' osas omas ansambli-sobival määratõbedust ja pugemisoskust. Meta Lut' tema tütre Ernestine'ina pakkus naiselikku hakkavust ja agarust. Jättis aga väga puudu individuaalsuselt.

Hugo Lauri poolt vana kooliõpetaja siin oli paremini välja joonistatud ni eelmises lavastuses ärimees Roger de Bieville'i oma. Viimases osas esines